

**Y Nofel Ddomestig Gymraeg dros dair cenhedlaeth,
gyda sylw neilltuol i waith Moelona, Jane Edwards a
Sonia Edwards.**

Traethawd MPhil

Nia Angharad Watkins

Prifysgol Aberystwyth
2007

DATGANIAD

Nid yw sylwedd y gwaith hwn wedi cael ei dderbyn yn flaenorol ar gyfer unrhyw radd, ac nid yw'n cael ei gyflwyno ar yr un pryd am unrhyw radd.

GOSODIAD 1

Canlyniad fy ymchwiliadau i yw'r traethawd ymchwil hwn, oni nodir yn wahanol. Cydnabyddir ffynonellau eraill mewn troednodiadau sy'n rhoi cyfeiriadau eglur. Atodir llyfryddiaeth.

GOSODIAD 2

Yr wyf drwy hyn yn rhoi caniatâd i'r traethawd ymchwil, os yw'n cael ei dderbyn, fod ar gael i'w lungopïo ac ar gyfer benthyciadau rhwng llyfrgelloedd â'i gilydd, ac i'r teitl a'r crynodeb fod ar gael i gyrff allanol.

Hoffwn ddiolch i'm cyfarwyddwr, Robin Chapman, am ei arweiniad a'i gymorth parod wrth imi lunio'r traethawd hwn, ac i staff Adran y Gymraeg, Aberystwyth, am eu hanogaeth. Carwn ddiolch hefyd i'm teulu a'm ffrindiau am eu cefnogaeth ar hyd y daith.

Crynodeb

Eir ati yn y traethawd hwn i olrhain datblygiad y nofel ddomestig Gymraeg dros dair cenhedlaeth gan roi sylw i dair awdures gynrychioliadol: Moelona, Jane Edwards a Sonia Edwards. Mesurir datblygiad y ffurf trwy ddarlun cyfnewidiol yr aelwyd.

Yn y bennod gyntaf, edrychir ar nofelau 1911 i 1939 o waith Moelona. Mewn cyfnod pan oedd byd y ferch o fewn muriau'r aelwyd, darlunnir yr aelwyd yn noddfa a chynhaliaeth i aelodau'r teulu gyda'r fam yn 'frenhines' arni. Seilir nofelau Moelona ar agosatrwydd teuluol a phwysleisir dylanwad y cartref ar hunaniaeth. Mae ganddi genadwri: y mae'r fam yn arwres yn ei byd ei hun.

Yn yr ail bennod ymdrinnir â nofelau Jane Edwards o 1962 i 1987. Y mae gorwelion y ferch yn ehangach wrth iddi blannu gwreiddiau yn y byd proffesiynol. Nid yw'r aelwyd yn gynhaliaeth mwyach, ond yn llyffethair. Yn wyneb 'argyfwng gwacter ystyr', symuda ffocws y ferch oddi ar yr aelwyd tuag at y corff. Ymdrinnir yn ddwys â godineb ac ysfa rywiol. Y mae'r chwyldro rhywiol yn ei anterth, ac wrth sôn am themâu tabŵ megis atalgenhedlu ac erthyliad, gwelir Jane Edwards yn tynnu'r nofel Gymraeg i dir newydd.

Eir ymlaen i'r nawdegau a throad y mileniwm yn y drydedd bennod, gan edrych ar nofelau Sonia Edwards o 1994 i 2003. Y mae'r 'domestig' bellach yn cofleidio'r 'poblogaidd': daw'r aelwyd yn gartref i ddigwyddiadau anghyffredin. Ymestynnir ar llyn 'corfforol' Jane Edwards gan ymdrin ag effeithiau godineb ar unigolion ac aelwydydd. Rhoddir sylw i atgofion am aelwyd ansefydlog plentyndod sy'n achosi ansicrwydd emosiynol y cymeriadau wedi iddynt dyfu'n oedolion.

Clymir y tair cenhedlaeth gan yr un hanfodion: y ffocws ar y ferch, ei meddyliau a'i theimladau, gyda'r aelwyd yn gefnlen barhaus i'r cyfan.

Cynnwys

Cyflwyniad: Gwreiddiau'r 'domestig'	1
1. Moelona: Yr aelwyd yn noddfa	12
2. Jane Edwards: Pellhau wrth yr aelwyd, nesáu at y corff	49
3. Sonia Edwards: Trwy lygad y poblogaidd	90
Diwedd glo: Cenhedlaeth newydd?	125
Llyfryddiaeth	132